

تحلیل ساختار فضایی حمام قبله (خانم) بر مبنای قوانین گشتالت

علیرضا مشبکی اصفهانی^۱

مریی و عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور مرکز پرند، دانشکده هنر و معماری، گروه معماری

Email: alirezamoshabaki@yahoo.com

چکیده

یکی از راههای برقراری ارتباط با محیط پیرامون ادراک بصری می باشد، مکتب روانشناسی گشتالت در زمینه ادراک بصری بسیار تاثیرگذار است. زیرا دستگاه عصبی انسان ساده ترین طرح در هر وضعیت را بر می‌گزیند و این امر در کالبد، پلان و هندسه حمام ایرانی قابل مشاهده است. ولی تا کنون از این منظر به بررسی و مطالعه حمام ایرانی پرداخته نشده است. در این پژوهش، حمام قبله (خانم) که بنایی به یادگار مانده از دوره صفوی می باشد و تا امروز نیز به مردم خدمات ارائه می‌دهد، مبنای مطالعه قرار گرفته است. روش تحقیق در این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی با رویکردی کیفی می‌باشد. همینطور هدف کلی از نوع کاربردی بوده و به دنبال بررسی میزان حضور قوانین گشتالت در این حمام می باشد. این مقاله به تحلیل ساختار فضایی حمام قبله بر پایه اطلاعات کتابخانه ای و میدانی می‌پردازد به این ترتیب که ابتدا داده های پژوهش در زمینه ساختار فضایی بنا استخراج شده و سپس تحلیلها بر اساس قوانین گشتالت بر روی داده‌های برداشت شده صورت می‌گیرد. در نتیجه تحلیل‌های انجام شده مشاهده گردید که قوانین گشتالت تاثیر بسزایی در ساختار کالبدی و فضایی حمام قبله داشته است.

واژگان کلیدی: قوانین گشتالت، حمام قبله، حمام ایرانی، ساختار فضایی حمام قبله

مقدمه

باوجود اهمیت بسزای معماری ایرانی در عرصه معماری جهان، نقش و جایگاه آن نادیده گرفته شده است. در خود ایران نیز بیشتر توجهات به معماری مسکونی، تا پیش از دوره معاصر بوده است (قاسمی سیجانی، ۲۰۰۵). تکرارهای صورت گرفته در شرایط مختلف و خلاصه نمودن علت و معلول‌های آن، نظم و قاعده‌ی نهفته در بنا را مشخص می‌سازد (Salingaros, 2000). یکی از اساسی‌ترین نظریه‌های زیباشناسی فرمی، نظریه گشتالت است (Arnheim, 1971). توجه روانشناسان گشتالت، سازمان یافتن دریافتهای حسی بوده است و از آن می‌دارد که برای شناخت یک پدیده بصری باید اجزای تشکیل دهنده آن را شناخت و به فرم کلی آن دست یافت. بازخوانی و تحلیل قوانین گشتالت بر ساختار پلان و کالبد حمام ایرانی، میزان بهره‌مندی از این قوانین را آشکار ساخته و جنبه‌های ناپیدای آن را نمایان می‌سازد. به طور حتم بشر از روزی که پا بر زمین نهاد، برای زدودن ناپاکی‌ها از تن خود راه‌هایی را آزموده است، به خصوص که ادیان الهی از آغاز با او همراه بودند و همواره به پاکیزگی تن و جان اصرار می‌ورزیده‌اند، بنابراین بشر همواره برای پاک نگاهداشتن خود راه‌حلی‌هایی به کار گرفته است. حمام‌ها از جمله بناهای ارزشمند معماری است که نمونه‌هایی از آن از گذشته به یادگار مانده است. حمام‌ها از آغاز در بین فضاهای معماری شهری از اهمیت بسیاری برخوردار بوده‌اند و تقریباً یکی از مهم‌ترین بناهای شهری پس از مسجد و مدرسه محسوب می‌شدند (کیانی، ۲۰۱۴). اهمیت این بنا در شهر به حدی بوده است که گاهی از سایر فضاهای شهری، نقش پررنگ‌تری می‌یابد. علاوه بر آن، حمام‌ها در جوامع اسلامی از اهمیت بالایی برخوردار بوده و برای مسلمانان به عنوان بنایی مذهبی و در جهت خدمت‌رسانی به دیگران و کسب اجر و پاداش محسوب می‌شدند. فضاهای معماری در حمام‌های تاریخی ایران پس از ورود اسلام غالباً از الگوی مشترکی پیروی

کرده اند که در آن، متناسب با مساحت زمین و مقیاس عملکردی بنا و محل قرارگیری آن، فضاهای متنوعی در حمام‌ها پیش بینی شده است. تحلیل ویژگی‌های حمام قبله می‌تواند رموز نهفته در ساختار شکلی این بنا را آشکار کند. از نقاط قوت و ضعف آن مطلع شد و کمبود منابع مکتوب در این زمینه را جبران و موجب حفظ معماری ایرانی، تداوم و معاصر سازی آن گردید. از طرفی بررسی نظریه‌ای شکلی بر ساختار آن می‌تواند چهارچوب مفهومی برای درک کالبدی آن بوجود آورد. این مقاله بر آن است تا تاثیر قوانین گشتالت را بر ساختار پلان و کالبد حمام قبله مورد تحلیل و بررسی قرار دهد و موارد پیش رو را مورد ارزیابی قرار دهد: ۱. قوانین گشتالت بکار رفته در پلان حمام قبله ۲. قوانین گشتالت در کالبد حمام قبله ۳. قوانین گشتالت چگونه در این فضاها بکار رفته است؟ در این پژوهش پس از بررسی منابع مکتوب، پیشینه پژوهش و روش تحقیق به معرفی نمونه مطالعاتی پرداخته و اصول و مبانی نظریه گشتالت را بازشناسی و بر طبق آن به تحلیل حمام خانم میپردازیم و در نهایت میزان بهره‌گیری حمام قبله از این اصول را در نتیجه‌گیری خواهیم دید.

پیشینه تحقیق

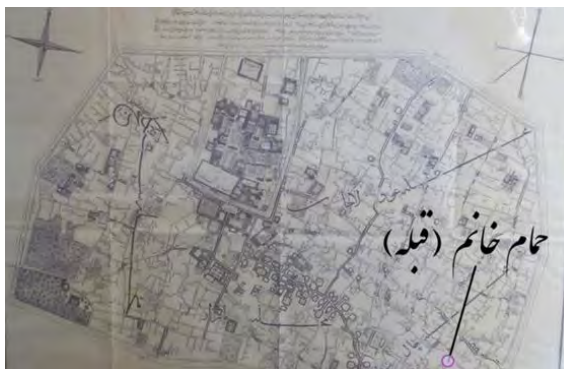
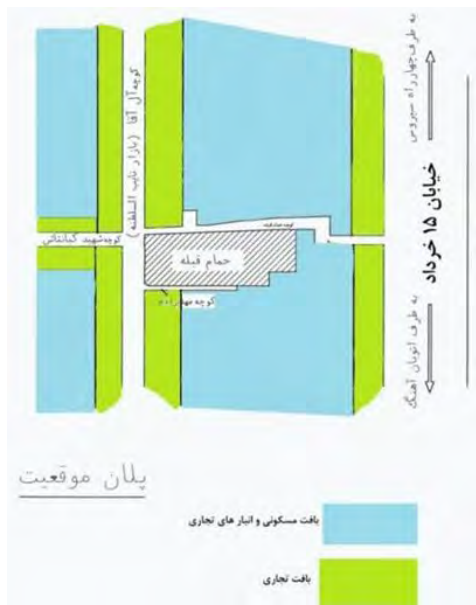
زیباشناسی فرم به ارزشهای نهفته درون اشکال میپردازد (لنگ، ۲۰۱۲). در این زمینه نظریات زیادی از جمله نظریه اکولوژیک ادراک، کنش متقابل ادراک و گشتالت مطرح شده است (لنگ، ۲۰۱۲). در نگارشی پژوهشگر مکتب گشتالت را در ارتباط با قابلیت تحلیل نموده است. (مردمی و زنده آور، ۲۰۱۳). مقاله‌ای با عنوان "تجربه زیبایی شناختی محیط" به بررسی دیدگاه‌های ادراکی از جمله دیدگاه روانشناسی گشتالت پرداخته است (پاکزاد و ساکی، ۲۰۱۴). پژوهشگرانی نیز سعی در یافتن میزان انطباق جهت سطوح و حرکت چشم انسان در درک تصویر به کمک قوانین گشتالت بوده اند (کلینی ممقانی و همکاران ۲۰۱۳). پژوهش مستقیم یا غیر مستقیم بر مبنای وجود یا عدم وجود ارتباط نظریه گشتالت با معماری سنتی به ندرت صورت گرفته است و میتوان گفت پژوهشی در ارتباط با حمام ایرانی و نظریه گشتالت صورت نگرفته است.

روش تحقیق

داده‌های پژوهش بر اساس مطالعه میدانی و کتابخانه‌ای و مصاحبه با اساتید دروس معماری اسلامی و مرمت ابنیه بدست آمده است. روش نمونه‌گیری مشخص و هدف آن حمام قبله است. مبنای انتخاب شاخصه برای نمونه‌گیری اصلی بودن با کمترین عوامل مغشوش کننده، قابل دسترسی و برداشت و در حال ارائه خدمات و پویا بودن، که بر این اساس حمام قبله (خانم) که حمامی یادگار از دوران صفوی می‌باشد در شهر تهران انتخاب شده است و مورد تحلیل قرار می‌گیرد. ابزار این پژوهش در قسمت گردآوری داده‌های کتابخانه‌ای، مقالات، منابع شفاهی، مجلات و کتاب‌ها و اسناد سازمان میراث فرهنگی و در قسمت گردآوری داده‌های میدانی ابزارهای اندازه‌گیری و مستندسازی تصویری است. و در قسمت تحلیل داده‌ها از ابزارهای ترسیمی گرافیکی استفاده شده است.

معرفی نمونه مطالعاتی

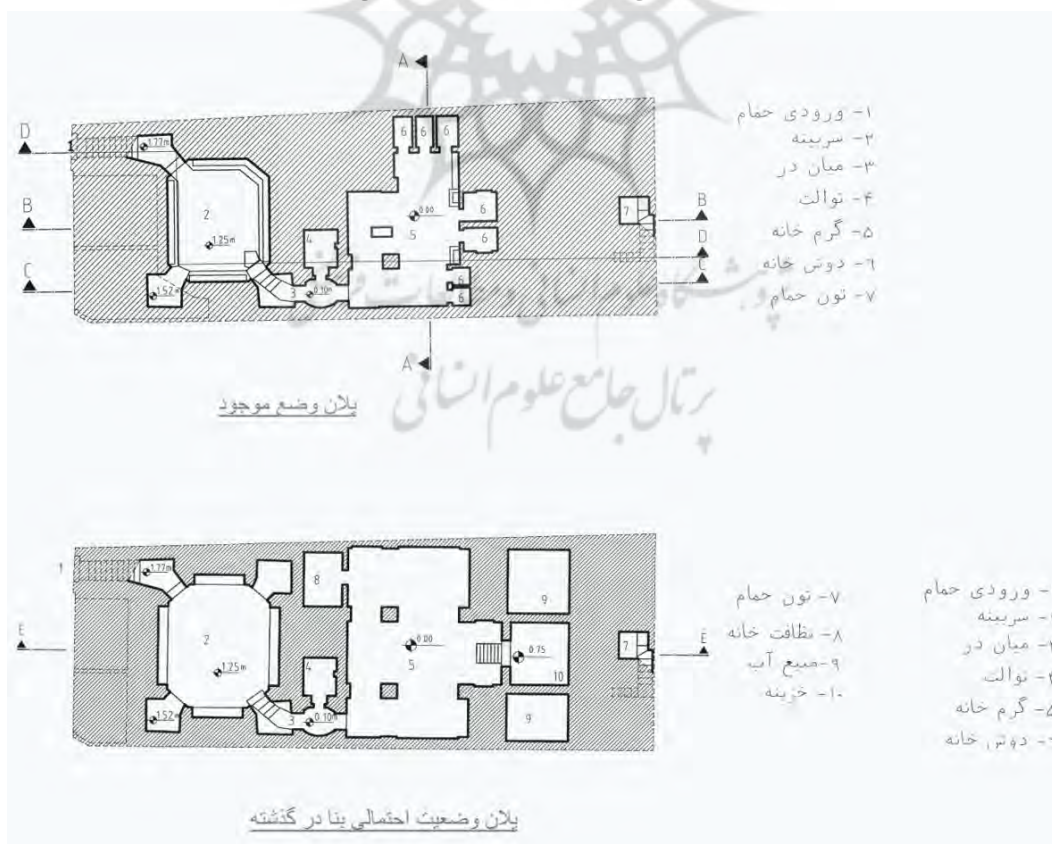
حمام قبله (خانم) واقع در خیابان پانزده خرداد، به طرف پل آهنگ، بازارچه نایب السلطنه، کوچه قبله قرار گرفته است. طول جغرافیایی محدوده مورد نظر ۵۱ درجه شرقی و عرض جغرافیایی آن ۳۵ درجه شمالی است (اسناد سازمان میراث فرهنگی). اولین بنایی که پس از تکمیل باروی شاه طهماسب در تهران احداث شده حمام، تکیه و مدرسه خانم است بناهای مورد نظر به دستور خواهر شاه طهماسب ایجاد شده است. مدرسه خانم به دست افغان‌ها خراب شد و امروز اثری از آن برجای نمانده است، تکیه خانم نیز آسیب میبیند اما بجای آن حسینه‌ای به دستور صاحب دیوان احداث گردید که آثاری هر چند نا پایدار و مخروبه از آن باقی مانده است. حمام خانم در محل چال میدان و نزدیک به دروازه دولا ب تهران قرار داشته، با تطبیق نقشه‌های موجود شهر تهران مشخص شد که حمام قبله همان حمام قدیمی خانم است که از عهد صفوی تا کنون فعال می‌باشد. موقعیت قرارگیری حمام قبله در تهران قدیم و جدید در (اشکال ۱ و ۲) مشخص است.

شکل ۱ موقعیت حمام قبله در نقشه تهران قدیم (منبع: اسناد سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۹۶)

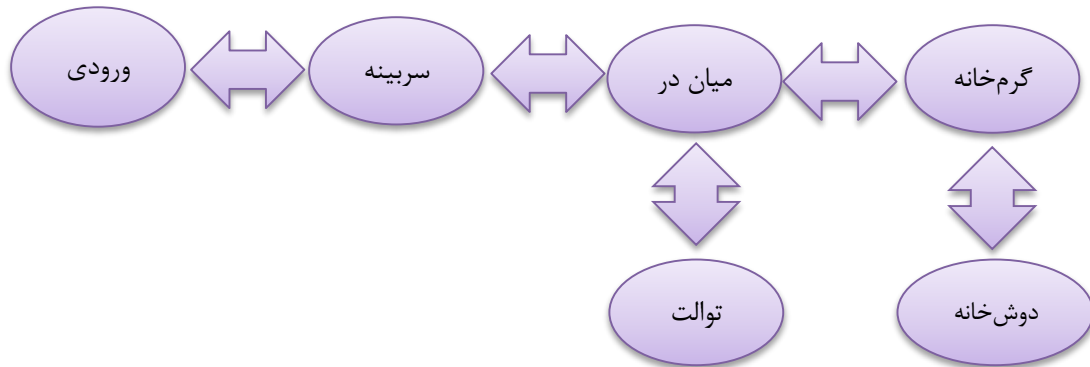
شکل ۲ موقعیت حمام قبله در تهران امروز (ترسیم: نگارندگان)

حمام قبله (خانم) در گذشته از دو بخش متمایز یعنی مردانه و حمام زنانه تشکیل شده بود، حمام زنانه که در ضلع شمالی حمام مردانه فعلی واقع بوده در حدود ۷۰ سال پیش خراب و بجای آن یک واحد ساختمان مسکونی ساخته شده است و در حال حاضر اثری از فضای حمام زنانه وجود ندارد. تمامی فضاهای حمام مردانه در زیر زمین واقع شده و پشت بام آن همسطح با معابر مجاور است همانگونه که گفته شد حمام در مسیر کوچه بازارچه نایب السلطنه قرار دارد که این کوچه در گذشته به نام گذر حمام خانم معروف بوده است. در (شکل ۳) وضعیت احتمالی بنا در گذشته و وضعیت کنونی به نمایش در آمده است.

شکل ۳- مقایسه پلان جدید و قدیم حمام خانم، منبع: (اسناد سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۹۶)

در شکل ۴ سیرکولاسیون حرکتی حمام قبله به نمایش درآمده است.

شکل ۴: سیرکولاسیون حرکتی حمام قبله، منبع: نگارندگان

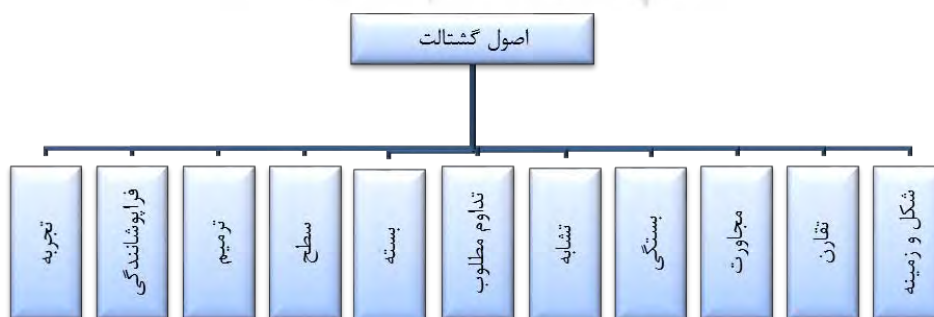
نظریه روانشناسی گشتالت

این نظریه از جمله مکاتب تاثیر گذار در قرن بیستم بوده است که به معماری راه پیدا می کند (غلامی رستم و همکاران ۲۰۱۴). مفهوم آن برای اولین بار کیریستین وان اهرن فلس معرفی و از منظر او همه ادراک ها دارای کسفسات گشتالت بوده است. (شاپوریان، ۲۰۰۵). بر اساس این نظریه در مرحله اول ادراک شکل کلی تشخیص داده شده و سپس آن اجزا درک می گردند. (پاکزاد، ۲۰۱۲). این نظریه بر اساس اصولی همچون همکشی روانی، اصل ظهور شکل، اصل جسمیت دادن، اصل ادراک چند وضعیت، اصل تغییر ناپذیری و اصل ساده سازی شکل گرفته است (افتخارزاده، ۲۰۱۳) و دارای قواعد و قوانین سازمان یافته ادراکی هستند، که اساس نظریه گشتالت را بیان می کند (Nasar, 1994). این قوانین بر آن است، هر پیام ارسالی از فرستنده به گونه ای است که ساختار حاصل از آن تا حد امکان ساده باشد (گروت، ۲۰۱۵). توجه روانشناسان مکتب گشتالت همواره به نحوه ی سازمان یافتن دریافت های حسی بوده است و چگونگی جریان تشکل و بیرون آمدن کلیت ها از درون اجزا را بررسی می کردند در واقع برای شناخت هر شی باید اجزای تشکیل دهنده آن را شناخت یک پدیده بصری نیز یک شی است زیرا با به وجود آمدن هر اثر خوب بصری یک کل متعادل و متوازن به وجود می آید (دانسیس، ۲۰۱۶).

قوانین گشتالت

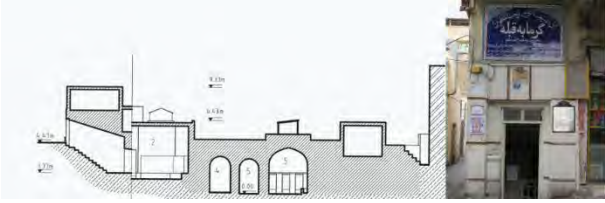
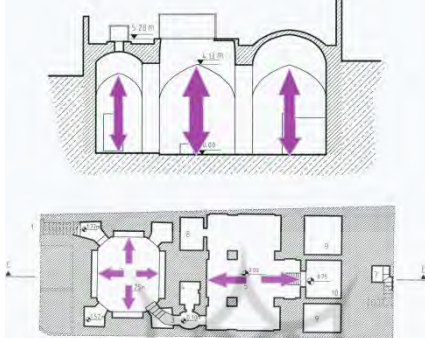

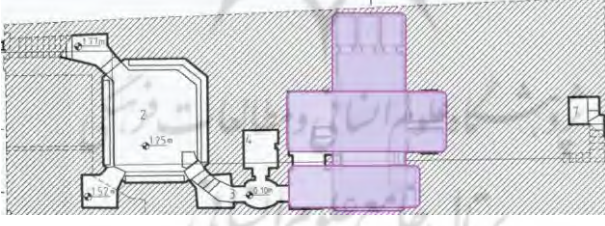
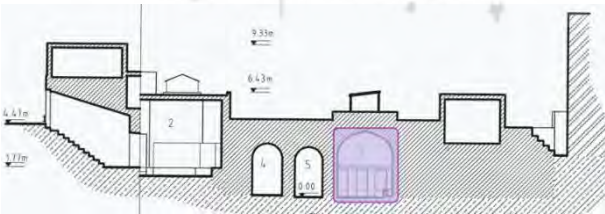
۱. قانون شکل و زمینه: در یک تصویر آن چه قابل تشخیص است و بیشتر به آن توجه می شود شکل و مابقی زمینه است (غلامی رستم و همکاران، ۲۰۱۴). در واقع میتوان گفت سطوحی که بسته باشند به مثابه شکل تلقی می شوند و سطوح باز باقیمانده زمینه به حساب می آیند و همچنین سطوح نسبتا کوچکتر به مثابه شکل دیده میشوند و قطعات مجزای اطراف آن به صورت زمینه (گروت، ۲۰۱۵).
۲. قانون تقارن: هر چه یک سطح بسته دارای تقارن بیشتری باشد بیشتر به عنوان یک شکل واحد درک می شود (لنگ، ۲۰۱۲). علاوه بر این اگر عناصر شکل دارای چیدمان متقارن باشند به صورت گروه بندی به نظر می رسند و محدوده های متقارن زمینه خود را به صورت شکل به نمایش می گذارند (غلامی رستم و همکاران، ۲۰۱۴).
۳. قانون مجاورت: نزدیکی ساده ترین شرط در اصل سازماندهی تصویر است (کپس، ۲۰۱۴). اگر بخواهند خطوط و یا نقاطی به یکدیگر وصل شوند، نقاط و خطوط نزدیکتر زودتر به هم مربوط و به صورت یک شکل پذیرفته می شوند تا نقاطی که دورتر قرار دارند (گروت، ۲۰۱۵). چهار عامل اصلی در ویژگی مجاورت عبارتند از:
 - نزدیکی لبه ها: هر چه اجزای ساختار بصری به هم نزدیکتر باشند بیشتر به صورت یک گروه دیده می شوند به زبان دیگر زمانی که لبه های اجزا کنار هم باشند در یک دسته بندی قرار میگیرند.

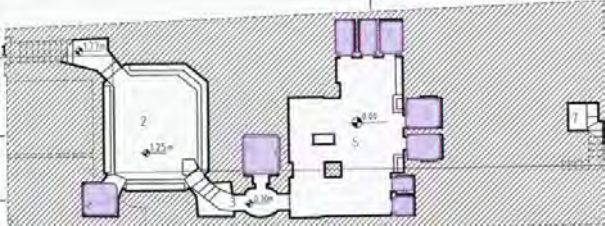
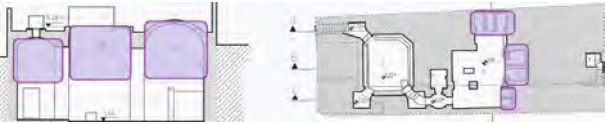
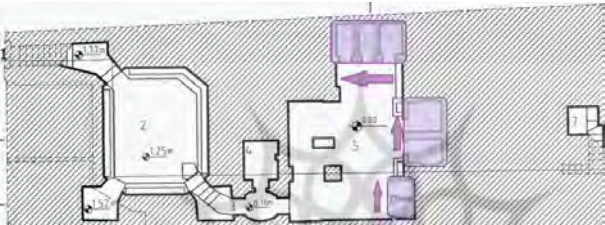

- تماس: اگر عناصر بصری به قدری به هم نزدیک باشند که با هم تماس داشته باشند ولی هر جزء بصری از دیگری قابل تشخیص باشد در یک گروه بندی قرار میگیرند.
 - هم پوشانی: عناصر بصری بدون آنکه هویت خود را از دست بدهند همدیگر را می پوشانند.
 - تلفیق کردن: به کار بردن یک عنصر خارجی برای گروه بندی عناصر متفاوت یک ساختار در کنار هم است (رضا زاده، ۲۰۰۸). در این راستا، اگر عناصر بصری محصور شود شکل های کاملی به نظر می آیند.
 - ۴. قانون بستگی: فضای واحدهای بصری به صورت یک کل بسته شکل می گیرد و بسته به میزان توجه مخاطبان این اشکال ممکن است بی اهمیت یا با اهمیت به نظر برسند(لنگ، ۲۰۱۲). در اصل می توان نوشت یک سطح بسته زودتر به صورت یک شکل درک میشود تا سطح باز(گروتز، ۲۰۱۵).
 - ۵. قانون تشابه: عناصری که در شکل، اندازه، بافت، رنگ و غیره کیفیت های مساوی داشته باشند در یک سازماندهی قرار می گیرند(گروتز، ۲۰۱۵) و (لنگ، ۲۰۱۲). زیرا چشم چیزهای مشابه را در یک دسته جای می دهد حتی اگر اندکی متفاوت باشد. در مجموع انسجام عوامل تصویری شبیه، بیشتر از انسجام عوامل تصویری نزدیک است(کیس، ۲۰۱۴).
 - ۶. قانون تداوم مطلوب: عناصر ادامه دار به شکل یک ترکیب واحد دیده می شوند (لنگ، ۲۰۱۲). این اصل نشان دهندهی این موضوع است که چشم انسان تمایل دارد نقش های موجود در یک طرح را تا جایی که نقش مایه ها تغییر نیافته دنبال کند(غلامی رستم و همکاران، ۲۰۱۴). قانون تداوم در مورد درجه یا شدت تغییرات رنگی، ارزش و خود رنگ نیز اعتبار دارد(کیس، ۲۰۱۴).
 - ۷. قانون بسته: سطوحی که دارای محیط های مرئی بسته هستند نسبت به سطح هایی که این شرایط را دارا نیستند وحدت بیشتری دارند(لنگ، ۲۰۱۲).
 - ۸. قانون سطح: هر قدر یک سطح بسته کوچکتر باشد بیشتر به عنوان شکلی واحد دیده می شود (لنگ، ۲۰۱۲).
 - ۹. قانون ترمیم، یکپارچگی، تکمیل یا شکل خوش: ذهن برای تشخیص فرم، اشیا را کامل و بسته در نظر می گیرد و قسمت های نامرئی را ترمیم می کند. این تمایل زمانی که زوایا کمی جابجا گردند بر هم خواهد ریخت و چند زاویه مجزا دیده خواهد شد(افتخار زاده، ۲۰۱۳).
 - ۱۰. قانون فرایوشاندگی: بر اساس این قانون در یک ساختار بصری گشتالت های کوچکتر درون گشتالت های بزرگتر قرار می گیرند. این قانون نشان می دهد که یک گشتالت ممکن است از چندین گشتالت کوچکتر تشکیل شده باشد(غلامی رستم و همکاران، ۲۰۱۴).
 - ۱۱. قانون تجربه: در داخل فرم های اتفاقی اغلب تصور میکنیم که شکل های آشنایی وجود دارد(گروتز، ۲۰۱۵).
- در شکل ۵ اصول گشتالت نشان داده شده است.

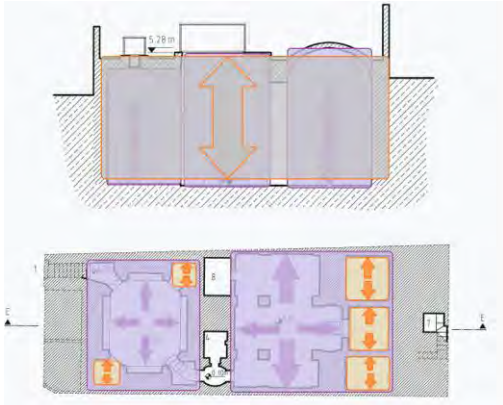

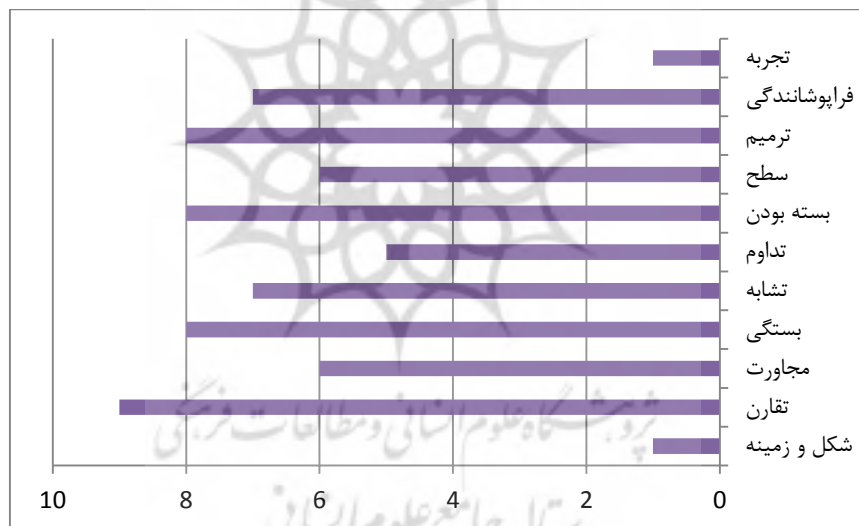
شکل ۵: اصول گشتالت، (منبع: نگارندگان)

جدول ۱. تحلیل اصول و قواعد گشتالت بر روی حمام قبله (منبع: نگارندگان)

	قوانین گشتالت	تحلیل موردی	توضیحات
۱	قانون شکل و زمینه		<p>با توجه به احداث بنا در زمین و عدم وجود ارتفاع این قانون برای این بنا صدق نمی‌کند.</p>
۲	قانون تقارن		<p>شکل کلی بنا دارای تقارن بصری می‌باشد و در ریز اجزای آن تقارن جزئی وجود دارد</p>
۳	قانون مجاورت (تزدیک)		<p>دوش خانه های موجود در اضلاع گرم خانه به شکل یک گروه واحد دیده می‌شوند</p>
	قانون مجاورت (تماس و همپوش)		<p>فرم های مربع مستطیل کلی فرم های مربع مسطیل ریزتری درون خود جای داده است</p>
	قانون مجاورت (تلفیق)		<p>طاق نما عناصر دوش خانه را در بر می‌گیرد و از باقی فضا جدا می‌سازد</p>

	قوانین گشتالت	تحلیل موردی	توضیحات
۴	قانون بستگی		<p>احجام باز با محصور نمودن خود فرم بسته را القا می کنند مانند دوش خانه ها و روشویی و جایگاه ماساژ</p>
۵	قانون تشابه		<p>اجزای هم رنگ در پلان به صورت مجزا برای خود و به صورت مشابه به کار گرفته شده اند.</p>
۶	قانون تداوم		<p>ادراک بصری در فرم دوشخانه ها در جهت فلش ها به صورت فرمی تداوم یافته درک می شود</p>
۷	قانون بسته بودن		<p>فضاهایی ک از درون یا بیرون به صورت بسته وجود دارند مانند گرم خانه و بینه و تون حمام</p>
۸	قانون سطح		<p>کوچکترین فرم پلان به عنوان یک سطح برای مدول نمودن دیگر اجزای پلان در نظر گرفته شده است</p>
۹	قانون ترمیم		<p>ذهن آدمی فرم کالبد فضاها را در امتداد فلش بسته نموده و شکل بنفش رنگ به صورت حجمی بسته درک می شود</p>

قوانین گشتالت	تحلیل موردی	توضیحات
۱۰ قانون فراباشندگی		تک تک اجزای پلان به صورت مجزا دارای گشتالت های متفاوت بوده ، این در حالی است که فرم کلی بنا خود نیز دارای گشتالت است.
۱۱ قانون تجربه	-	به علت غیر اتفاقی بودن و احداث بنا بر حسب هندسه و تناسبات، درصد ناچیزی از این اصل وجود دارد.

شکل ۶. میزان کاربرد قوانین گشتالت در پلان و کالبد حمام قبله ، منبع: نگارندگان

نتیجه گیری و جمع بندی

با بررسی کردن قوانین مکتب گشتالت روی پلان و کالبد حمام قبله، باتوجه به تحلیل های صورت گرفته در جدول (۱) و شکل ۶، مشاهده می گردد که برخی از قوانین در حمام قبله حضور کم رنگی دارند (مانند اصول تجربه و شکل و زمینه) و همچنین مشاهده شد که اصل تقارن پر رنگ تر از باقی قوانین دیده می شود، مابقی اصول و قوانین از درجه اهمیت خاص خود برخوردار هستند و بکارگیری آنها در کنار یکدیگر فرم بصری مستحکمی را شکل داده است و به همین دلیل ادراک بصری یکپارچه ای بوجود آمده است. درواقع گشتالت روابط بین نیروی مغز و تجربه های شناختی را توصیف می کند. این پژوهش میتواند در مورد دیگر بناها نیز بکار رود و پیشنهاد می گردد تحلیل کالبد و پلان حمامهای ایرانی مربوط به دیگر دوره های تاریخی معماری ایران بر اساس قوانین گشتالت مورد پژوهش های آتی ، پژوهشگران قرار گیرد.

منابع

- افتخارزاده، ساناز. (۲۰۱۳). "از آشوب ادراک تا شناخت معماری". تهران: سیمای دانش.
- پاکزاد، جهان‌شاه و ساکی، الهه. (۲۰۱۴). "تجربه زیبایی شناختی محیط". هنرهای زیبا ۵-۱۴.
- پاکزاد، جهان‌شاه. (۲۰۱۲). "مبانی نظری و فرایند طراحی شهری". تهران: انتشارات شهیدی.
- داندیس، د. (۲۰۱۶). "مبادی سواد بصری". تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما)
- رضازاده، طاهر. (۲۰۰۸). "کاربرد نظریه گشتالت در هنر و طراحی"، آینه خیال، ش ۹، ۳۱-۳۷.
- شاپوریان، رضا. (۲۰۱۵). "اصول کلی روانشناسی گشتالت". انتشارات رشد، تهران.
- غلامی رستم، نسیم، بمانیان، محمدرضا و انصاری، مجتبی. (۲۰۱۴). "گشتالت در طراحی باغ ایرانی". جلوه هنر، ش ۱۳، ۶۳-۷۲.
- قاسمی سیچانی، مریم. (۲۰۰۵). "مقدمه ای بر سیر تحول مسکن دوره معاصر". دانش نما ۱۱۲-۱۳۰.
- کلینی ممقانی، ناصر و سید عربی، میرهادی و ناصرالاسلامی، حسین. (۲۰۱۳). "بررسی میزان انطباق جهت سطوح و حرکت چشم انسان در درک تصویر بر اساس روانشناسی گشتالت". هنرهای زیبا ۷۵-۸۴.
- کیانی، مصطفی. (۲۰۱۴). "معماری دوره پهلوی اول، دگرگونی اندیشه ها، پیدایش و شکل گیری معماری دوره بیست ساله". تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران.
- کپس، جئورگی. (۲۰۱۴). "زبان تصویر". ترجمه فیروزه مهاجر، تهران: انتشارات سروش.
- گروتز، یورگ کورت. (۲۰۱۵). "زیبایی شناسی در معماری". ترجمه: دکتر جهان‌شاه پاکزاد، مهندس عبدالرضا همایون. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- لنگ، جان. (۲۰۱۲). "آفرینش نظریه معماری نقش علوم رفتاری در طراحی محیط". ترجمه: علیرضا عینی فر، تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- مردمی، کریم و زنده آور، بهبود. (۲۰۱۳). "از عملکردگرایی تک بعدی تا مکان گرایی چندظرفیتی". آرمان شهر ۹۳-۱۰۳.
- Salinas, Nikolaus. (2000). Hierarchical Cooperation in Architecture, and the Mathematical Necessity for Ornament . Journal of Architectural and Planning Research vol. 17 ,no3,221-235
- Nasar,Jack. (1994). The evaluative image of the city . Sage publication. Thousand oaks London.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Analysis Of The Body And Structure Of The Qibla (Khanoom) Bath Based On The Gestalt Rules

Abstract

Man uses several ways to communicate with his or her surroundings, one of which is the use of visual power. The mechanism of Gestalt psychology in the field of visual perception is very influential, because the human nervous system chooses the simplest design in every situation, and this can be seen in the thought and design of the Iranian bath. With that analysis, the structure of the entire bathroom can be based on a particular theory. Gestalt's rules are directly influenced by how space is placed, the shape of the perimeter and its dimensions, the proportion of empty and empty space, and the type of space composition. Other researchers have analyzed the structure of the plan and the baths in terms of climate conditions and the type of bath and its comparison with different periods of the Iranian architecture, but so far from this perspective, the study of the Iranian bath has not been studied. In this research, the Qiblah (khanoom)bath, a building that has been kept by Edgars since the Safavid era and is still offering services to the people, is the basis of the study, and the amount of Gestalt rules in this bathroom has been reviewed. The research method in this research is descriptive-analytic with qualitative approach. It is also the overall goal of the research is the type of application and is seeking to determine the presence of the rules of the gestalt in this bath. This article analyzes the structure of the Qibla bath space based on library and field studies. First, research data are extracted in the space structure of the building, and then analyzes are done according to the rules of the gestalt on the data collected. The research data are based on a field -library study and an interview with the professors of Islamic architecture courses and building restoration professors. The sampling method is specific and its purpose is to analyze the spatial structure of the qibla bath (lady) based on the Gestalt rules. The tools of this research in the collection of library data, are articles, oral sources, journals, books and documents of the Cultural Heritage Organization, and in the field of collecting field data is visual measurement tools and documentation. And in the data analysis session, graphical drawing tools are used. By examining the rules of the Gestalt doctrine on the plan and the body of the Qibla bath, according to the analysis, some of the rules in the Qibla bath are obscure (such as the principles of experience and shape and context), and it is also observed that the principle of symmetry is seen more than the rest of the rules, The rest of the principles and rules are of paramount importance and their application together form a strong visual form, and therefore integrated visual perception has been created. In fact, Gestalt describes the relationships between brain power and cognitive experiences.

As a result of the analysis, it was observed that the Gestalt laws had a significant effect on the physical and spatial structure of the Qibla bath.

Key Words: Gestalt Rules, Qibla Bath, Iranian Baths, spatial structure of Qibla Bath